

הדרך לגאולה

מאת: יהושע מנחם

לימוד וטיוח בענייני משיח וגאולה

קבלת שכר המצוות לעתיד

לבוא – "שירות עצמי"...

"תנאי עבודה"
או תשלום שכר

הרמב"ם מבחין בין שני עניינים שונים באותן הבטחות הנמצאות בתורה: עיקר ותכלית קבלת השכר לדעת הרמב"ם – ובלשונו: "סוף מתן שכרן של מצוות" – הוא לעולם הבא. אלא שבנוסף לזאת מובטחות לנו אכן טובות גשמיות, אך אלו אינן בתורת שכר כלל. עניינן הוא **נתינת האפשרות** הבסיסית לקיים המצוות, שכן בשעה שטרודים בטירדות גשמיות שונות, מטבע הדברים הקושי משפיע אף על חייו הרוחניים של האדם. אם נשתמש במונחים המוכרים לנו, אפשר לומר כי שכר זה הוא בבחינת "תנאי עבודה" המוענקים לעובד בכדי שיוכל לבצע את מלאכתו כהלכה. תנאים אלו אם-כן הינם **חלק מהעבודה** ולא תשלום השכר. ובלשון הרמב"ם: "שיסיר ממנו כל הדברים המונעים אותו... וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה... כדי שנזכה לחיי העולם הבא". אמנם, נראה כי רש"י בפירושו על התורה לא נוקט כפירוש זה, שכן באותם פסוקים בתורה – בהם מדובר לרוב על שכר גשמי – "והפריתי אתכם והרביתי אתכם" מפרש רש"י: "אפנה מכל עסקי

ב סיום פרשת ואתחנן נאמר: "ושמרת את המצוה... אשר אנכי מצוך היום לעשותם". על-פי דברי הגמרא, המובאים ברש"י על אתר, רומזת התורה כאן לסוגיית "מתן שכרן של מצוות", מן המילים "היום לעשותם" ניתן להסיק שני דברים: א) העשיה – "לעשותם" היא אך ורק "**היום**", ולא "למחרת" – לעולם הבא, שבעולם הבא אין המושג של קיום המצוות. ב) "היום לעשותם" – היום הוא זמנה של **העשיה** בלבד. את **פירות** העשיה – **קבלת שכר המצוות**, מקבלים רק "למחרת" – בעולם הבא.

על פניו נראה, כי פירוש זה תלוי במחלוקת תנאים ואינו לכולי עלמא, שכבר מצאנו בעניין זה עצמו מחלוקת במקומות אחדים בגמרא, האם יש שכר מצוות בעולם הזה או לא. וכך בנוגע למה שמפורש בכמה מצוות בתורה לשונות של קבלת שכר – "למען ייטב לך והארכת ימים", "למען יאריך ימך" – יש המפרשים אותם במובן הרוחני, "למען ייטב לך – לעולם שכולו טוב, ולמען יאריך ימך – לעולם שכולו ארוך", ויש המפרשים אותם בפשטות, אריכות ימים וחיים טובים בגשמיות.

"היום לעשותן, ולמחר (לעתיד לבוא) לקבל שכרן". האם אכן בדרשה זו שוללים חז"ל לגמרי את קבלת שכר המצוות כיום? ♦ מסתבר שבדיוק לשונו מבהיר לנו רש"י כי אין המדובר כאן על עצם קבלת השכר, אלא על אופן קבלתו: היום, צריך לחכות שהקב"ה יתן, "מחר", לוקחים את השכר לבד!...

לשלם שכרכם, ברור אפוא מלשונו כי **נתינת שכר** יש כאן (ולא אמצעים לקיום המצוות בלבד).

אלא שלפי זה עלינו להבין את דברי רש"י הנזכרים לעיל, שמביא הלימוד בגמרא מהפסוק "היום לעשותם" כי היום הוא זמנה של **העשיה בלבד**, וקבלת השכר היא רק "למחרת" – לעולם הבא, ולכאורה, דברים אלו עומדים בסתירה לדבריו הברורים של רש"י אודות היעודים **הגשמיים** שבתורה – "לשלם שכרכם"?

"נטילת שכר" –

לוקחים את השכר לבד!

פיתרון הדברים טמון במילה אחת בה משתמש רש"י, ממנה אנו למדים כי משמעות דברי רש"י שונה לחלוטין מהנראה בפשטות, וכלל לא נתכוון רש"י לשלול קבלת שכר מצוות לעולם הזה. לשונו של רש"י היא: "היום לעשותם... למחר **ליטול** שכרם", ניתן להבחין כאן בשינוי לשון מהרגיל בכגון דא, שכן בדרך כלל משתמשים בלשון "**קבלת** שכר" (ולא "נטילת שכר"). יתכן אמנם כי לדיוק זה כשלעצמו אין הכרח ליחס משמעות נעלמת, אך כשנתחקה אחרי מקור דברי רש"י בגמרא, נראה כי יש כאן **שינוי** מלשון הגמרא, ששם אכן נאמרה הלשון: "**לקבל** שכרן". ויתירה מזו, כשנדייק יותר בדבר נראה, כי אף בגמרא מופיעה מימרא **דומה לזו** במקום אחר, ושם אכן נאמרה לשון זו של רש"י "**ליטול** שכרן". מצירוף נתונים אלו: שינוי הלשוניות בסוגיות הגמרא, ובחירתו של רש"י דוקא בלשון המופיעה במימרא השניה – לא זו אותה הוא מעתיק – ניתן בהחלט להסיק כי הדברים הם בדוקא, והוא דברים בגו.

בדקדוק פשוט במשמעותן של שתי מילים אלו: "קבלה" ו"נתינה", ניתן להבחין בהבדלים מהותיים בין השתיים.

א) כשמדברים על "קבלה", הרי שהדבר תלוי בדעת הנותן. אין המקבל "בעל-הבית" כלל וכלל בכל הנוגע לקבלת הדבר, והרי הוא תלוי לחלוטין בנותן. "נטילה" לעומת זאת, היא מעשה המקבל. הדבר מגיע לו בדיון ובצדק, והרי הוא בא ונוטל את שלו.

ב) הבדל נוסף הנובע מאותו שורש, ולאידך גיסא: פירושה הפשוט של קבלה הוא שהדבר מגיע לידי של המקבל ללא כל פעולה מצידו. אין ב"קבלה" מעשה אקטיבי. הפעולה נעשית על-ידי הנותן בלבד. "נטילה" לעומת זאת, היא מעשה הלקיחה של המקבל. הרי אומר, הדבר מוכן ועומד, אך הוא "מחוסר

והדברים מפורשים בגמרא: מעשה באדם שאמר לו אביו "עלה לבירה והבא לי גוזלות",

עלה ועשה כבקשת אביו, כשחוקך כך קיים אף את מצות שילוח הקן, והנה, לא הספיק לשוב עד שנפל ומת. כיצד יתכן הדבר? הלוא זה עתה

קיים שתי מצוות שהשכר המפורש עליהן בתורה הוא אריכות ימים – "למען יאריכון

ימך", "והארכת ימים!" אומרת על-כך הגמרא, כי יתכן וטעם הדבר הוא מחמת שהיה

מהרהר באותה שעה בעבודת כוכבים. הנה כי כן רואים אנו, כי אף שמצד עשיית מצוות

מסויימות אלו אכן נעשה הדבר בשלימות, ללא כל פגם, וממילא מגיע לו שכר, אך עדיין יכולים להיות עיכובים

מחמת סיבות אחרות לגמרי המונעות את קבלת השכר

מעשה" – יש לעשות מעשה ולקחתו.

ובנידון דידן: "קבלת" השכר משמים, כשמה כן היא, והרי אין למקבל כל שייכות ובעלות על הדבר קודם קבלתו. הרי אומר, גם לאחר שכבר קיים האדם את מעשה המצוה בשלימות ובהידור, כך שהשכר מגיע לו בדיון, עדיין אין לו בעלות על השכר ואין הוא יכול "ליטלו" בעצמו. מטעם זה, יתכנו פעמים שהשכר יתעכב מטעמים כאלה ואחרים, יכולות להיות סיבות **צדדיות** – שאין להם כל עניין עם מעשה המצוה שעשה ואינן פוגמות בו בכהוא-זה – המונעות את קבלת השכר.

והדברים מפורשים בגמרא: מעשה באדם שאמר לו אביו "עלה לבירה והבא לי גוזלות", עלה ועשה כבקשת אביו, כשתוך כך קיים אף

את מצות שילוח הקן, והנה, לא הספיק לשוב עד שנפל ומת. כיצד יתכן הדבר? הלוא זה עתה קיים **שתי מצוות** שהשכר המפורש עליהן בתורה הוא אריכות ימים – "למען יאריכון ימך", "והארכת ימים!" אומרת על-כך הגמרא, כי יתכן וטעם הדבר הוא מחמת שהיה מהרהר באותה שעה בעבודת כוכבים. הנה כי כן רואים אנו, כי אף שמצד עשיית מצוות מסויימות אלו אכן נעשה הדבר בשלימות, ללא כל פגם, וממילא מגיע לו שכר על-כך, אך עדיין יכולים להיות עיכובים מחמת סיבות **אחרות לגמרי** המונעות את קבלת השכר.

"נטילת" השכר לעומת זאת, היא הנטילה העצמאית בידי המקבל, די בכך שעשה את המעשה המסויים המזכהו בקבלת השכר, וכבר מיד הוא נוטל את שכרו, ולא יתכן כל עיכוב שהוא.

מעתה ניתן לומר, כי מעולם לא נתכוון רש"י בדרשה זו – "היום לעשותם ולמחר ליטול שכרם" לשלול כל קבלת שכר המצוות בעולם הזה. אין כאן אלא חידוש מיוחד באופן קבלת השכר. **אופן מיוחד זה** אכן יהא רק לעתיד לבוא, והוא בחינת "נטילה". והרי דברי רש"י אלו באים כהמשך לפסוקים הקודמים, בהם מדובר על שכרם של הרשעים על אותן המצוות המעטות שקיימו, אותו משלם להם הקב"ה בדוקא בעולם הזה, בכדי להאבידם לעולם הבא, "ימשלם לשונאיו אל פניו להאבידו, לא יאחר לשונאו אל פניו ישלם לו". וזהו דוקא ברשעים, אך בצדיקים, אדרבה, אין השכר מוכרח לבוא מיד, שיתכנו פעמים סיבות המעכבות את קבלתו. ובהמשך לזה מלמדנו הפסוק (על-פי פירושו רש"י), כי זהו רק "היום", אמנם, לעולם הבא, אזי אופן קבלת השכר **הרגילה** (לא רק לרשעים שבהם טעם הדבר הוא אדרבה, בכדי ליטול מהם זכויותיהם ולהאבידם לעולם הבא), הוא בבחינת "נטילה" – "למחר **ליטול** שכרם", שאין כל עיכוב בקבלת השכר.

לעבוד בנטילת השכר...

ועוד נלמד מכאן, החילוק השני הנזכר לעיל בין "קבלה" ל"נתינה", אף הוא חילוק מהותי באופן קבלת השכר בעולם הזה – השכר הגשמי, לקבלת השכר הרוחני בעולם הבא.

השכר הגשמי, כשעלה ברצונו יתברך ליתנו לנו, אין אנו נדרשים כלל למעשה כל-שהוא, והרי הוא ניתן לנו "על מגש". זהו השכר הגשמי, "בני חייו ומזוני רויחיו". אך

השכר הרוחני, כל מהותו היא השגת אלקות, "צדיקים יושבים ונהנין מזיו השכינה" אותם גילויים מופלאים שאין ביכולתנו להשיג היום שמץ מהם, יהיו גלויים לפנינו לעתיד, אמנם, לשם כך ודאי שיש צורך בפעולה מצד המקבל, שאין מושג של ידיעה והשגה ללא שימושו של האדם המשיג בכלי הבנתו.

ובעצם, בזה נבין עוד פרט יסודי בעניין: כאמור לעיל, מלשון הפסוק אנו למדים אף כי זמנה של עשיית המצוות היא רק "היום", ולא "למחרת" – לעתיד לבוא. האם פירוש הדבר הוא כי אכן לעתיד לבוא לא יהיה ח"ו כל המושג של עבודת ה', שהיא היא מטרת כל קיומו של האדם?

אך על-פי האמור, זוהי אכן העבודה! "נטילת השכר" – ההתבוננות בכלי האדם והשגת כל אותן דרגות נפלאות, היא היא עבודת ה' הנעלית לעתיד לבוא!

שכר המצוות, "טבע" ו"נס"

נוסף לזאת, יש לפרש עוד על-פי תורת החסידות את ההבדל שבין השכר לעולם הזה וזה של העולם הבא, על-פי המבואר לעיל בהבדל שבין "קבלה" ל"ינינה".

הנה מצאנו שתי דעות בנוגע לשכר ועונש: הקב"ה קבע בתורה, כי על כל מעשה מצוה מקבל האדם שכר, ואילו על מעשה עבירה הוא נענש. ויש להבין עניין זה בשני אופנים: האם זהו מעין "טבע" שטבע הקב"ה? כלומר: כשם שטבע העולם ישנן פעולות מסויימות המביאות בהכרח לידי תוצאה כזו או אחרת, כך אף טבע הקב"ה **טבע רוחני**, שעל-פיו, מעשה מצוה גורר ממילא קבלת שכר, באופן של "סיבה ומסובב" – סיבה הגוררת ממילא את התוצאה-המסובב, או שמא נאמר כי אין זה ענין "טבעי" כלל אלא עניין "נסיי", הוי אומר, דבר שאינו מחוייב כלל בטבע שטבע הקב"ה, אלא שכך מחליט הקב"ה **ברצונו**, לתת שכר על כל מעשה מצוה ("ברצונו" – לאפוקי אילו נאמר שזהו באופן טבעי, שאז, למרות שודאי מגיע הדבר מהקב"ה, אך הוא

הדרגה הראשונה היא "גן עדן" – בו שורה אור אלוקי המלוכב ב"סדר

ההשתלשלות", הלוא הוא "אור

הממלא" – האור האלוקי

הממלא את העולם. והדרגה

השניה היא האור האלוקי

שלמעלה מכל הגבלה, שאינו

כפוף ל"סדר" מסויים, "למעלה

מסדר ההשתלשלות", הלוא

הוא "אור הסובב", שאינו

מתלבש בתוך העולמות אלא

הוא בריחוק דרגא מהם

עצמו כביכול "מחוייב" לטבע שהוא טבע). והוא על-דרך נתינת שכר או עונש של בשר ודם, שאין הפעולה גורמת ממילא את התוצאה אלא שהאדם מחליט על-כך ברצונו, להעניש או להטיב.

ברוחניות, ישנם לשני אופני שכר אלו. שני סוגים אלו הינם למעשה שתי דרגות בקבלת השכר, וליתר דיוק: שתי דרגות רוחניות **מהן מגיע השכר**. ובלשון החסידות: הדרגה הראשונה היא "גן עדן" – בו שורה אור אלוקי המלוכב ב"סדר ההשתלשלות", הלוא הוא "אור הממלא" – האור האלוקי הממלא את העולם. והדרגה השניה היא האור האלוקי שלמעלה מכל הגבלה, שאינו כפוף ל"סדר" מסויים, "למעלה מסדר ההשתלשלות", הלוא הוא "אור הסובב", שאינו **מתלבש** בתוך העולמות אלא הוא בריחוק דרגא מהם.

בתורת החסידות מבואר בהרחבה ההבדל בין "אור הממלא" ל"אור הסובב". אחד הפרטים בעניין הוא: כל מעשי הנבראים, מצוות, או חלילה עבירות, תופסים מקום אך-

ורק לגבי אור הממלא. לגבי אור הסובב, שהוא הקב"ה כפי שהוא בכבודו ובעצמו למעלה מכל שייכות לנבראים, אין תפיסת מקום כלל למעשי הנבראים. צדיקים ורשעים לגבי שוים. מאחר והוא נעלה למעלה מעלה מן הנבראים הרי שלא שייך לומר כי מעשיהם "מפריעים" לו או "מועילים" לו. ממילא נמצא, כי שני אופני השכר הנזכרים, בגדר "טבע" ובגדר "נס" – תלויים בשתי דרגות אלו: השכר הקשור עם אור הממלא, המצומצם לפי ערך הנבראים, הוא אכן בדרך טבע, תוצאה ישירה ממעשה המצוה או העבירה, התופסים מקום לגבי אור זה. אמנם, לגבי אור הסובב, אכן אין מעשה המצוה או העבירה נוגעים כלל, ומאחר ולמרות זאת יש עניין השכר אף בבחינת אור זה, אין זה אלא בבחינת "נס" שעלה ברצונו של הקב"ה להעניק שכר כלל לא על-פי "טבע".

שני אופנים אלו למעשה מקבילים אף לשני האופנים עליהם דובר לעיל באופן קבלת השכר – "קבלה" ו"נטילה", האם יש צורך בפעולה מיוחדת של "נטילה", או שמא השכר מגיע מאילו לתוך חיקו של המקבל. אילו השכר הוא עניין טבעי, המתבקש ממילא ממעשה המצוה, אז אכן אין צורך בפעולה מיוחדת נוספת של "נטילת" השכר, שהרי מעשה המצוה גורם כתוצאה ישירה את השכר, ואין חסר כאן כל מעשה נוסף. אמנם, אילו זהו שכר שאינו מתחייב כלל ממעשי המצוה, אלא כזה הבא בהחלטתו של הקב"ה, הרי שאין השכר "נולד" מאילו ממעשה המצוה. בריאה חדשה "יש מאין" יש כאן – בהחלטתו של הקב"ה לתת השכר, כך שצריך "לנצל" הזכות המוענקת לאדם ולממש באופן חיובי את קבלת השכר.

ונמצאנו למדים, כי תשלום השכר שבעולם הזה שהוא כאמור בבחינת "קבלה" – שאינו מצריך כל מעשה, איננו אלא שכר מוגבל, המגיע מבחינת אור הממלא – האור המוגבל. אך לעולם הבא נקבל השכר הנעלה מבחינת "אור הסובב", באופן של "נטילה", המצריך פעולה מיוחדת של מימוש זכות קבלת השכר.

(ע"פ לקו"ש חכ"ט ואתחנן ג')

עובד מיניס

תלמורת de קליקים

אירוע חב"די מושלם, 055-291-770